

Πότε και πώς θα μιλήσουμε στα παιδιά μας για τα προβλήματά τους

● Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλου

Στο πλαίσιο του προγράμματος των μηνιαίων ομιλιών, που θα διεξάγονται με τη συνεργασία της Ιεράς Μητρόπολης Ταμασού και Ορεινής και του Φιλανθρωπικού και Ιεραποστολικού Ομίλου «Απόστολος Βαρνάβας», εντάσσεται και η ομιλία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλου με τίτλο “Πότε και πώς θα μιλήσουμε στα παιδιά μας για τα προβλήματά τους”, που δόθηκε στις 13 Νοεμβρίου 2009 στην Αίθουσα Τελετών της Ιεράς Μητροπόλεως Ταμασού και Ορεινής. Στη διάλεξη πήραν μέρος εκπρόσωποι και στελέχη του εκκλησιαστικού χώρου, καθώς και πλήθος κόσμου, που με μεγάλο ενδιαφέρον παρακολούθησε την εκδήλωση. Την πρώτη αυτή ομιλία χαιρέτησε ο Αντιπρόεδρος του Ομίλου, Πανοσιολογιώτατος Καθηγούμενος της Ιεράς και Σταυροπηγιακής Μονής του Αποστόλου Βαρνάβα, Αρχιμανδρίτης Γαβριήλ, ενώ μια σύντομη αναφορά στη βιογραφία και στο έργο του πρώτου ομιλητή έκανε ο Πρωτοσυγκελλεύων της Ιεράς Μητρόπολης Ταμασού και Ορεινής Πρωτοπρεσβύτερος Θεόδωρος.

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλος Ιωάννου γεννήθηκε στη Χαλκίδα το 1947, όπου και τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Μετά την αποφοίτησή του από τη Θεολογική Σχολή Αθηνών το 1971, χειροτονήθηκε διάκονος και στη συνέχεια πρεσβύτερος. Εργάστηκε ποιμαντικά στην Εργατούπολη του Μαντουδίου για 25 έτη, ενώ από το 1998 υπηρέτησε ως Γραμματέας αρκετών Συνοδικών Επιτροπών, και μάλιστα της Συνοδικής Επιτροπής Νεότητας. Για τρία έτη υπηρέτησε ως Διευθυντής Κατηχήσεως της Αποστολικής Διακονίας και Διευθυντής της Σχολής Κατηχητών και του Φροντιστηρίου Επιμορφώσεως Κατηχητών της Αποστολικής Διακονίας. Διετέλεσε παραγωγός ραδιοφωνικών

εκπομπών του Ρ/Σ της Εκκλησίας της Ελλάδος, όπου συνεχίζει να κάνει εκπομπές, και στον Ρ/Φ σταθμό της Ιεράς Μητροπόλεως Σισανίου και Σιατίστης. Ως Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης χειροτονήθηκε στις 4 Μαρτίου 2006 και ενθρονίσθηκε την 1η Απριλίου 2006. Έχει ιδρύσει Σχολή Γονέων, Σχολή Βυζαντινής Μουσικής και συσσίτια για απόρους. Επισκέπτεται διαρκώς τα χωριά της Ιεράς Μητροπόλεώς του, τονώνοντας πνευματικά και εθνικά τους κατοίκους της ακριτικής αυτής περιοχής.

Στο πλαίσιο ενός προλόγου θα επισημανθούν οι παράγοντες, που είναι καθοριστικοί για την κατανόηση της σπουδαιότητας του θέματος της υπόψη ομιλίας και για την εξασφάλιση ενός εποικοδομητικού προβληματισμού σχετικά με τη σχέση μεταξύ γονέων και παιδιών στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας. **Η ομιλία του Σεβασμιωτάτου αποτέλεσε απάντηση σε δυο βασικά ερωτήματα, που απασχολούν τους γονείς και αφορούν στην κατάλληλη χρονική περίοδο συζήτησης των προβλημάτων με τα παιδιά και στον τρόπο, με τον οποίο πρέπει να γίνουν οι σχετικές συζητήσεις.** Πριν να εκτεθούν οι απόψεις του ομιλητή, πρέπει να ερμηνευθεί η έννοια του διαλόγου και ο τρόπος που η παρουσία ή η έλλειψή του καθορίζει τη σχέση των γονέων με τα παιδιά τους. Στο έργο της αδερφής Μαγδαληνής, από τις εκδόσεις της Ιεράς Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής Τιμίου Προδρόμου στο Έσσεξ Αγγλίας, με τίτλο “**Σκέψεις για τα παιδιά στην Ορθόδοξη Εκκλησία σήμερα**”, επισημαίνεται, ότι οι άνθρωποι ισχυρίζονται ότι μιλούν με τα παιδιά τους, αλλά στην πραγματικότητα μιλούν στα παιδιά τους. **Οι έφηβοι έχουν ανάγκη από έναν αληθινό διάλογο με τους γονείς τους, ο οποίος σε ένα κλίμα ελευθερίας και ειλικρίνειας θα τους δώσει τη**

δυνατότητα να διατυπώσουν ερωτήσεις και να εκφράσουν τις αμφιβολίες, την κριτική και τη γνώμη τους. Αυτή η διαδικασία, που διεξάγεται με σκοπό την εξασφάλιση μιας αρμονικής σχέσης, προϋποθέτει ύπαρξη και έκφραση αμοιβαίου σεβασμού και ενδιαφέροντος. Αν ληφθεί υπόψη η μεγάλη συγκατάβαση, που έκανε ο Χριστός, για να μιλήσει με εκείνους που είχαν ανάγκη, τότε επισημαίνεται ως βασικός σκοπός της αγωγής η προσπάθεια διατήρησης μιας ειλικρινούς επαφής με τους νέους. Η έλλειψη αυτής της πραγματικής επαφής συνεπάγεται ανυπακοή και αξιολόγηση των συμβουλών, που δίνονται με αγάπη από τους γονείς προς τους νέους, ως επιπλήξεις ή κηρύγματα. **Ορισμένες φορές η άκαμπτη στάση των γονέων ενός επαναστατημένου εφήβου γίνεται πρόξενος μεγάλης αγωνίας, καθώς το παιδί δεν τους έχει εμπιστευθεί τις αληθινές αναζητήσεις και τους προβληματισμούς του, και η αποκατάσταση των σχέσεων είναι αδύνατη.** Χωρίς τη συνεργασία των γονέων με την Εκκλησία δεν μπορεί να αποκατασταθεί η σχέση του παιδιού με τον Θεό. Το έργο της Εκκλησίας είναι η διατήρηση της επαφής με τον λόγο του Θεού, η ενίσχυση του παιδαγωγικού ρόλου των γονέων και η απάντηση θεμελιωδών για τη ζωή των νέων ερωτημάτων, όπως αυτών, που αποτελούν τη θεματική της ομιλίας.

Στην αρχή της ομιλίας του ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλος επισήμανε ότι οι έως τώρα συζητήσεις του με γονείς και παιδιά, που αναζητούν τον λόγο του Θεού και ψάχνουν εναγωνίως λύσεις στα προβλήματά τους, αποτέλεσαν βάση προβληματισμού για τον ίδιο και συνεχούς προσπάθειας άμβλυσης των επίμαχων σχέσεων ανάμεσα στους γονείς και στα παιδιά. Η κατάλληλη χρονική περίοδος και ο τρόπος ενασχόλησης των γονέων με τα προβλήματα των παιδιών τους αποτελούν μέλημα και ανησυχία των γονέων, που αρκετές φορές αναζητούν την πνευματική συνδρομή της Εκκλησίας, όταν τα προβλήματα υπάρχουν. Σε αυτό το πλαίσιο και με πρόθεση να καθορίσει τη σωστή χρονική περίοδο ενασχόλησης των γονέων με τα προβλήματα των παιδιών, ο ομιλητής προσπάθησε να ερμηνεύσει τους λόγους που ωθούν τους γονείς σε τέτοιους λανθασμένους χειρισμούς και κινήσεις που θα μπορούσαν να είχαν προληφθεί. **Ένα σημαντικό πρώτο λόγο αποτελεί η άγνοια των γονέων για την ύπαρξη προβλημάτων στα παιδιά τους, καθώς θεωρούν ότι η παροχή υλικών αγαθών είναι αρκετή για την εξασφάλιση ενός υψηλού βιοτικού επιπέδου και αρμονικών σχέσεων μεταξύ τους. Έναν**

Ο Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐας, Πρόεδρος του Φιλανθρωπικού και Ιεραποστολικού Ομίλου «Απόστολος Βαρνάβας»

δεύτερο λόγο αποτελεί η άρνηση των γονέων να συζητήσουν με τα παιδιά τους και να απαντήσουν σε βασικά ερωτήματα, που τα απασχολούν, όπως, για παράδειγμα, γιατί πρέπει να σπουδάξει ή να εργάζεται κάποιος. Ο τρίτος και πιο σημαντικός λόγος είναι ότι λόγω της άγνοιας των προβλημάτων, που σχετίζονται με την ανάπτυξη των παιδιών οι γονείς σπεύδουν πολύ αργά να εκθέσουν το πρόβλημα και να ασχοληθούν με αυτό. Ο ομιλητής τόνισε ότι θα πρέπει να γίνεται διάλογος με τα παιδιά, πριν οι απορίες τους μετατραπούν σε προβλήματα. Εδώ επισημαίνεται η συμβολή των ιδεών των μεγάλων παιδαγωγών από τον Pestalozzi μέχρι τον Dewey, όλων αυτών, που δέχτηκαν ότι το παιδί δεν αποτελεί ατελή ενήλικα, αλλά μια ιδιαίτερη και σεβαστή φάση της ανθρώπινης ζωής, και ανέτρεψαν τις θέσεις, που ήθελαν τον ανήλικο υποχρεωμένο να αντιγράφει ως μοντέλο μίμησης τον ενήλικα. Είναι απαραίτητη η εξεύρεση τρόπων που θα βοηθήσουν το παιδί να γνωρίσει καλύτερα τον κόσμο, που το περιβάλλει, με τις δικές του ικανότητες και τις

δικές του διαθέσεις. Ο Johann Heinrich Pestalozzi, εκπρόσωπος του νεότερου ανθρωπισμού, καθόρισε ορισμένους κανόνες, που πρέπει να ισχύουν στο πλαίσιο της μαθησιακής και της γενικότερης παιδαγωγικής διαδικασίας. **Όταν μια μητέρα τον πλησίασε, σύμφωνα με τα λόγια του ομιλητή, και ζήτησε τη βοήθειά του για τα προβλήματα, που αντιμετώπιζε με την έξι ετών κόρη της, ο παιδαγωγός απάντησε ότι ήταν ήδη πολύ αργά.** Αυτή η επισήμανση αποτελεί ταυτόχρονα και μια απάντηση στο ερώτημα, σχετικά με τον καθορισμό της κατάλληλης χρονικής περιόδου ενασχόλησης των γονέων με τα προβλήματα των παιδιών, η οποία πρέπει να τοποθετείται σε πολύ μικρή ηλικία. **Ο Γέροντας Πορφύριος έδινε συμβουλές στις**

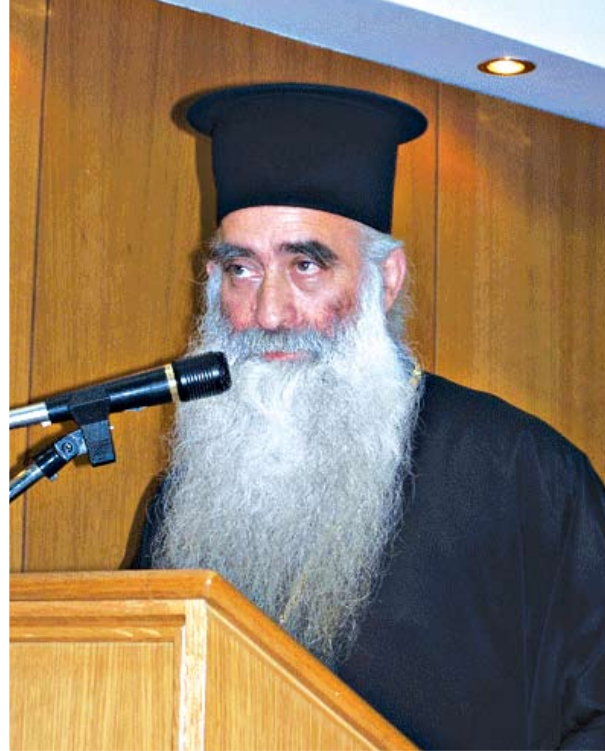
Ο Αντιπρόεδρος του Φιλανθρωπικού και Ιεραποστολικού Ομίλου «Απόστολος Βαρνάβας», Πανοσιολογιώτατος Καθηγούμενος της Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Αποστόλου Βαρνάβα, Αρχιμανδρίτης Γαβριήλ

εγκυμονούσες να λένε ευχές, καθώς ήθελε να επισημάνει ότι αυτές οι προγεννητικές διαδικασίες, που ορίζονται από την αντίδραση του νεογέννητου προς τη φωνή της μητέρας του, μπορούν να επηρεάσουν τις κοινωνικές του συναλλαγές. Μουσικά ερεθίσματα τονώνουν τη νοημοσύνη και τη δημιουργικότητα, χάρη στις μελωδίες, την αρμονική δομή της σύνθεσης και τους ευχάριστους ήχους. Συγκεκριμένα, η μουσική ενισχύει τη δυνατότητα συγκέντρωσης και μάθησης στον άνθρωπο, καθώς και την αποφασιστικότητα, τη διαίσθηση, την ετοιμότητα και τη δημιουργικότητα. Η ενασχόληση επομένως με τον νέο άνθρωπο πρέπει να αρχίσει πολύ νωρίς. Οι Έλληνες ήταν οι πρώτοι, που εφάρμοσαν την πρόληψη από την αρχαιότητα με τη γνωστή ρήση “κάλλιον τὸ προλαμβάνειν ἢ τὸ θεραπεύειν”.

Ο άνθρωπος επιβάλλεται να διαπαιδαγωγηθεί, για να μπορέσει να υψωθεί από το βιολογικό στο πνευματικό επίπεδο. Η αγωγή είναι η πρώτη και ουσιαστική βοήθεια, που μπορεί και πρέπει να προσφερθεί στον άνθρωπο. Βασική της επιδίωξη είναι να αφυπνίσει και να καλλιεργήσει αρμονικά όλες τις δυνάμεις του και τις φυσικές του καταβολές. Με τον τρόπο αυτό ο άνθρωπος θα γίνει ικανός να ικανοποιεί μόνος του, αυτόνομα και αυτενεργά, τις ανάγκες του, και να ανταποκρίνεται σωστά στα καθήκοντα, στις σχέσεις και στις απαιτήσεις, που επιβάλλει η ζωή. Κυρίως όμως η αγωγή πρέπει να βοηθήσει το άτομο να αποκτήσει συνείδηση της βαθύτερης και ανθρωπίνης αξίας του. Μόνο η εμπειρία αυτή υψώνει τον άνθρωπο υποχρεωτικά και ουσιαστικά πάνω από το ζώο. Ένας σημαντικός παράγοντας, που συμβάλλει στην πρόληψη των προβλημάτων, επομένως είναι η αγωγή των γονέων, από την οποία εξαρτάται και η αγωγή των παιδιών, επειδή, όπως επισημαίνει και η ρήση, “οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος”. Η διαμόρφωση και η διαπαιδαγώγηση του χαρακτήρα ενός παιδιού εξαρτάται άμεσα από την οικογένεια. Και ενώ δεν υπάρχουν πρότυπα ή ρητές συμβουλές, τη στάση των γονέων πρέπει να διέπουν ηθικές αρχές, γνώση των ιδιοτεροτήτων του χαρακτήρα των παιδιών, κατάλληλοι ελιγμοί και προσαρμογές ανάλογα με την προσωπικότητα των παιδιών και τις ανάγκες της ηλικίας τους. **Οι γονεὶς πρέπει να συνειδητοποιήσουν από τη στιγμή της γέννησης των παιδιών τους ότι ο ρόλος τους στην αγωγή τους είναι πολύ σημαντικός για τη μετέπειτα νοητική, συναισθηματική, ηθική και ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών.** Αυτό σημαίνει, ότι οι γονεὶς πρέπει με υπευθυνότητα και σύνεση να αντιμετωπίζουν

τα προβλήματα αγωγής, που παρουσιάζονται στις διάφορες περιόδους ανάπτυξης του παιδιού, εφαρμόζοντας κοινή πορεία διαπαιδαγώγησης, μετά από ουσιαστικό διάλογο. **Το παιδί ποτέ δεν είναι μικρό για να κατανοεί τις απαντήσεις στις ερωτήσεις που θέτει, όταν αυτές συνοδεύονται από ήρεμο και ειλικρινή διάλογο. Τα παιδιά έχουν καθαρή καρδιά και η αλήθεια πηγαίνει πάντα εκεί. Ο Σεβασμιώτατος επισήμανε, ότι αν δεν δώσουν οι γονείς την κατάλληλη εξήγηση και απάντηση στα ερωτήματα τους, θα την δώσουν αργότερα κάποιοι άλλοι με διαφορετικά κίνητρα και επικίνδυνα αποτελέσματα.** Απαιτείται χρόνος και υπομονή, καθώς η ανάγκη των νέων ανθρώπων για καθοδήγηση είναι μεγάλη. Και εδώ αναφέρθηκε χαρακτηριστικό παράδειγμα ενός παιδιού, ο πατέρας του οποίου έλειπε αρκετές ώρες από το σπίτι λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων. Μετά από σχετική ερώτηση του παιδιού, τις προθέσεις της οποίας δεν είχε κατανοήσει ο πατέρας, ο ίδιος ενημέρωσε το παιδί, ότι η αμοιβή που έπαιρνε για μια ώρα εργασίας ήταν σαράντα ευρώ. Όταν ο μικρός του ζήτησε είκοσι ευρώ, ο πατέρας εξοργίστηκε και τον έστειλε στο δωμάτιό του. Μετά από αρκετή ώρα και όταν ο πατέρας μετάνιωσε για την απότομη αντίδρασή του, πρόσφερε στον γιό του το ποσό, που του είχε ζητήσει. Το παιδί πήρε τα χρήματα, τα συμπλήρωσε στα υπόλοιπα, που φύλαγε κάτω από το μαξιλάρι του και τα πρόσφερε στον πατέρα του, λέγοντας: “Πατέρα, μπορείς αύριο να έρθεις μια ώρα πιο νωρίς στο σπίτι, για να φάμε μαζί;”. Αυτή η εμπειρία προβάλλει την ανάγκη των παιδιών για προσοχή, διάλογο και αγάπη, επειδή τις πληγές, που δημιουργούνται από την έλλειψη αυτών, δεν μπορεί να τις επουλώσει η λογική. Μέσα από ένα πλήθος παραδειγμάτων και βιοματικών εμπειριών ο Σεβασμιώτατος επισήμανε ότι δεν πρέπει να αντικαθίσταται ο χρόνος με χρήμα και ότι η αγάπη προς τα παιδιά πρέπει να είναι θυσιαστική, και όχι εγωιστική. Η ταυτότητα της παιδικής ψυχής είναι πάντα ίδια, και η αγωγή της απαιτεί ειδικούς χειρισμούς. Αρκετές φορές βλέπουμε τα παιδιά, αλλά δεν τα προσέχουμε και επειδή δεν μπορούμε να διακρίνουμε τα ουσιώδη από τα επουσιώδη, γινόμαστε θεατές προβλημάτων. Πρόκειται για προβλήματα επομένως, που δεν είναι ξαφνικά, όπως ισχυρίζονται οι γονείς. Μόνο η ανακάλυψή τους είναι ξαφνική.

Πρόκειται για μια αρκετά δύσκολη πορεία διαπαιδαγώγησης, που προϋποθέτει επιπλέον την ύπαρξη ισοτιμίας και ισοδυναμίας ρόλων ανάμεσα στους δύο γονείς. **Και οι δύο γονείς πρέπει να**

Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλος

είναι παρόντες σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης των παιδιών τους, προσφέροντας σημαντική καθοδήγηση και αγωγή, η οποία να διέπεται από δημοκρατισμό, φιλελευθερισμό και διάλογο, χωρίς να υπάρχει αυταρχισμός και έλλειψη ελευθερίας στην έκφραση του παιδιού. Σε αυτό το πλαίσιο ο Σεβασμιώτατος έθεσε το ερώτημα αν οι γονείς γνωρίζουν ποια θα είναι η κατεύθυνση της αγωγής, που θα δώσουν στα παιδιά τους, και αν υπάρχει ομόφωνη απόφαση σχετικά με αυτή την επιλογή. Εδώ διερωτάται αν γνωρίζουν οι γονείς πραγματικά τα παιδιά τους. Και αν τα γνωρίζουν, γιατί δεν καταλαβαίνουν τι συμβαίνει. Η απάντησή του επιβεβαιώνεται με τη διαπίστωση ότι οι γονείς δεν βλέπουν ότι και τα παιδιά τους έχουν ψυχή και επομένως δεν λαμβάνουν υπόψη τα λόγια τους. Στην προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους παρέχουν κυρίως υλικά αγαθά, και δεν συνειδητοποιούν, ότι με μια σωστή αγωγή τα παιδιά μπορούν να αποκτήσουν όλα εκείνα τα εφόδια, ώστε να έχουν τη δύναμη να αντιστέκονται στις περιττές και ανύπαρκτες ανάγκες, και να μη στηρίζουν την ευτυχία τους στην απόκτηση υλικών αγαθών. Σε αυτό το πλαίσιο επισημαίνεται και η σημασία της θρησκευτικής αγωγής, που επιδιώκει την καλλιέργεια της ψυχής των παιδιών μέσω της παροχής βιοματικών εμπειριών που είναι καθοριστικές για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα τους. Η παροχή εμπειριών, πρέπει να γίνεται με αγάπη και αλήθεια και να συνοδεύεται από μια εποικοδομητική σχέση, που να στηρίζεται στον διάλογο και στον σεβασμό της παιδικής ψυχής. **Πρέπει επομένως οι γονείς να μάθουν να μιλούν στα παιδιά τους από μικρή ηλικία, επειδή αργότερα οι οποιοδήποτε προσπάθειες εξασφάλισης ενός διαλόγου δεν θα**

Άποψη από το κοινό που παρακολούθησε τη διάλεξη

αποδίδουν. Η εξασφάλιση ενός αποτελεσματικού διαλόγου προϋποθέτει και γνώση των χαρακτηριστικών στοιχείων της κάθε ηλικίας των παιδιών. Χαρακτηριστικά της εφηβείας, για παράδειγμα, είναι η συναισθηματική και σεξουαλική ωρίμανση και η ολοκλήρωση της διανοητικής ανάπτυξης των παιδιών, που τους επιτρέπει να κάνουν λογικές υποθέσεις και συσχετισμούς, να σκέφτονται επαγωγικά, να ελέγχουν την ορθότητα των όσων έχουν διδαχθεί με τη βοήθεια των νεοαποκτηθεισών νοητικών ικανοτήτων και να παρουσιάζουν τις πρώτες τάσεις αμφισβήτησης. Σε αυτό το πλαίσιο αμφισβήτησης και απομυθοποίησης εντάσσεται και η διερεύνηση των ορίων των μεγάλων. **Ο έφηβος μέσα από την αποκαθάρωση των γονιών του θα ψάξει για νέα πρότυπα, θα θεοποιήσει σύμβολα της μαζικής κουλτούρας και θα αναζητήσει έναν αληθινό μύθο, για να αντικαταστήσει τον πεσμένο μύθο των γονέων του.** Ο ρόλος των γονέων σε αυτό είναι δύσκολος και υπεύθυνος, καθώς πρέπει να αποδεχτούν την απομυθοποίησή τους, με επιμονή και υπομονή να προασπίζουν τα όριά τους και να προβάλουν σαν μια σταθερή βάση, στην οποία ο έφηβος μπορεί να στηριχτεί. Μια στάση, που συνδυάζει την επείκεια και την αποδοχή με τη θέσπιση ξεκάθαρων ορίων και την προάσπιση των αξιών είναι ίσως η πιο βοηθητική, καθώς δίνει στον έφηβο τα όρια, που αναζητά, χωρίς να μπλοκάρει την επικοινωνία του με τους γονείς. Επειδή η ανάγκη των εφήβων είναι η γνησιότητα και η αποφυγή μιας νέας αποϊδανικοποίησης, αποτελεί ευθύνη της κοινωνίας και της εκπαίδευσης η προβολή γνήσιων προτύπων, προτύπων πέρα από τη σφαίρα της εμπορικής εκμετάλλευσης. Η απόσταση επομένως, που δημιουργείται ανάμεσα στους γονείς

και στα παιδιά, πρέπει να γεμίσει, σύμφωνα με τον ομιλητή, με αγάπη και σεβασμό. Βασική προϋπόθεση των αρμονικών σχέσεων αποτελεί η αξιοπιστία απέναντι στις υποσχέσεις, που δίνουν οι γονείς, ο συνεπής καθορισμός ορίων και η σύμπτωση απόψεων των γονέων για οποιουδήποτε χειρισμούς στο πεδίο της αγωγής των παιδιών.

Το επόμενο ερώτημα της ομιλίας σχετίζεται με τον τρόπο συζήτησης των προβλημάτων με τα παιδιά. Εδώ τονίζεται από τον ομιλητή ο ρόλος της γλωσσικής επικοινωνίας, η καθοριστική σημασία που έχει ο διάλογος για τις ανθρώπινες σχέσεις, ο τρόπος έκφρασης και η ηθική της γλώσσας. Η αλήθεια αποτελεί τον βασικό παράγοντα, που νοηματοδοτεί τη ζωή των παιδιών, και καθορίζει τις σχέσεις τους με τους γονείς. Ο Σεβασμιώτατος από το πλήθος των βιωματικών εμπειριών του επέλεξε ορισμένα παραδείγματα, για να επισημάνει τον τρόπο προσέγγισης και συζήτησης ορισμένων προβλημάτων, που απασχολούν τους γονείς. **Ένα από τα ζητήματα, που αφορούν τη σημερινή νεολαία, είναι το ζήτημα των προγαμιαίων σχέσεων. Η περιοριστική αντίληψη της Εκκλησίας έρχεται σε αντίθεση με την αποδοχή που επιβάλλουν οι σύγχρονες κοινωνικές και ηθικές επιταγές.** Συνέπειες της αλόγιστης αυτής αποδοχής αποτελούν οι βεβαρημένες συναισθηματικές καταστάσεις στο υποσυνείδητο του ανθρώπου, η ενεργοποίηση αμυντικών μηχανισμών για την αποφυγή διάπραξης ίδιων λαθών, οι συνέπειες του φόβου για τη σύναψη νέων σχέσεων και η απομόνωση. Είναι απαραίτητος εδώ ο πνευματικός αγώνας για τη διατήρηση της αγνότητας της ψυχής και του σώματος και η αποδοχή με αυτόν τον τρόπο της προτεραιότητας της ευλογίας και της χάρις του Θεού. Επισημαίνεται επομένως ο σημαντικός ρόλος της αγωγής με σκοπό την ενίσχυση των θεμελιωδών αξιών, όπως είναι η αγάπη και ο σεβασμός προς τον συνάνθρωπο, που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις των δύο φύλων. Η ύπαρξη προγαμιαίων σχέσεων προϋποθέτει έλλειψη αγάπης και μεταβάλλει τον συνάνθρωπο σε αντικείμενο απρόσωπης χρήσης. **Ένα άλλο πρόβλημα, που απασχολεί τη σημερινή κοινωνία, είναι τα ναρκωτικά, η αντιμετώπιση του οποίου πρέπει να επαναπροσδιοριστεί στο πλαίσιο μιας σωστής αγωγής και προαγωγής της ψυχικής και συναισθηματικής υγείας των νέων.** Η θεραπεία του προβλήματος προϋποθέτει συγκατάθεση και από τα παιδιά, τα οποία ούτε μπορούν, αλλά και ούτε θέλουν, να αποδεσμευτούν από αυτήν την εξάρτηση. Αυτό που απαιτείται δεν είναι μόνο η γυμναστική της θέλησης, που εφαρ-

μόζεται στις κοινότητες των κέντρων αποτοξίνωσης αλλά η θεραπεία της ψυχής. **Οι συμβουλές, που έδωσε ο Σεβασμιώτατος σε κάποιον νεαρό χρήστη, ήταν: “Να πηγαίνεις κάθε Κυριακή στην Εκκλησία, να κοινωνείς, να προσεύχεσαι, να διαβάζεις το Ευαγγέλιο και να συζητάς με τον Πνευματικό σου”.** Τα λόγια του ήταν απλά και αληθινά, άγγιξαν την ψυχή του νέου και τη θεράπευσαν. Το λάθος, όπως επισημαίνει ο Σεβασμιώτατος, είναι ότι οι γονείς και οι σχετικοί φορείς υποβαθμίζουν τον ρόλο της ψυχής και της δύναμής της, και αγνοούν ότι αυτό, που απαιτείται, είναι μια συστηματική θεραπεία αυτής. Η έλλειψη πίστης για την ύπαρξη της ψυχής στον άνθρωπο, που έχει ανάγκη, ωθεί στην καταδίκη του. Συστήνεται όμως και η αποφυγή παροχής αμέριστης αγάπης από τους γονείς στα παιδιά χρήστες, επειδή παρατηρείται εκμετάλλευση αυτής. Δεν πρέπει να παρέχεται αγάπη χωρίς αλήθεια. Ο ομιλητής προέτρεψε τους γονείς με τα εξής λόγια: **“Γίνετε άγιοι, εσείς οι γονείς, και τα παιδιά σας θα βρουν τον δρόμο τους. Πρέπει να επέμβει η Χάρη του Θεού, για να λυθούν τα προβλήματα. Η πρόληψη επομένως είναι η σωστή αγωγή και το μέτρο αξίας είναι η Εκκλησία, καθώς για τον άνθρωπο ο Θεός έγινε άνθρωπος”.**

Επισημαίνεται ότι οι σημερινοί γονείς έχουν πολλές υποχρεώσεις και ευθύνες έναντι των παιδιών τους. Η όσο γίνεται σωστή ανατροφή και αγωγή τους είναι πολύ δύσκολη, και απαιτεί σωστούς χειρισμούς και ιδιαίτερη στάση απέναντι στα προβλήματα των παιδιών. Οι γονείς παρέχουν φροντίδα και αγάπη, αλλά το παιδί χρειάζεται πολύ περισσότερα από αυτά. Χρειάζεται μια καλή βάση για την ανάπτυξή του και ένα καλό στήριγμα για τα προβλήματα και την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία. Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται και ο ρόλος της Εκκλησίας, η οποία μεριμνά για τη λειτουργική αγωγή των παιδιών της. **Η εμπειρία και η πράξη της Εκκλησίας αποδέχονται πως από την περίοδο της κήσης το παιδί δέχεται επιδράσεις του περιβάλλοντος, επομένως και της λατρευτικής ζωής της μητέρας, και συνοδοιπορεί μαζί της προς την αιωνιότητα.** Γνωρίζουμε από την Αγία Γραφή πως ένα κυοφορούμενο παιδί μπορεί να αισθανθεί την παρουσία του Θεού: Ο Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος “έσκίρτησεν ... ἐν ἀγαλλιάσει” στην κοιλιά της Αγίας Μητέρας του “ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἄσπασμόν

τῆς Μαρίας”, της Μητέρας του Κυρίου. (Λουκ. α' 41). Σημαντικά για την προσωπικότητα του παιδιού είναι τα πρώτα έτη, καθώς απομνημονεύει εύκολα τις γνώσεις και τις εμπειρίες, που αποκτά με τις αισθήσεις του. Αυτά βεβαιώνουν την εξαιρετική επίδραση, που μπορεί να έχει η λατρευτική ατμόσφαιρα, μέσα στην οποία ζει, κινείται και μεγαλώνει το κάθε παιδί. Η προσευχή της οικογένειας κατά την ώρα του φαγητού, το ευλαβικό άναμμα της κανδήλας, ο αγιασμός, το ευχέλαιο ή το σημείο του Σταυρού είναι οι πρώτες λειτουργικές εμπειρίες του παιδιού. Ο Μέγας Βασίλειος προτρέπει και δικαιολογεί: **“προσευχαὶ μὲν κοιναὶ καὶ παισὶ καὶ πρεσβυτέροις ἔστωσαν ... τοῖς μὲν γὰρ παιδίοις ἐθισμὸς ἐκ τοῦ ζήλου τῶν τελειότερων πρὸς κατάνυξιν καὶ τοῖς προάγουσιν οὐ μικρὰ ἐν προσευχαῖς ἢ παρὰ τῶν νηπίων βοήθεια”** (Μ. Βασιλείου, ὅροι κατὰ πλάτος, Ε.Π.Ε τόμος 8ος, σελ. 254). Έτσι τα παιδιά αποκτούν ένα αισθητήριο για την προσευχή ή την νηστεία, βλέποντας τους γονείς τους, και η εμπειρία μετατρέπεται σε βίωμα με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος δημιουργώντας αναμνήσεις.

“Ἄφετε τὰ παιδιά καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν” (Ματθ. 19, 14). Με αυτούς τους λόγους ο Χριστός καλεῖ τα παιδιά με την άδολη σκέψη και καθαρή καρδιά να τον πλησιάσουν και να τον γνωρίσουν, ενώ σε αυτή την παρότρυνση του Χριστού βασιζόμενη η Εκκλησία, προσδιορίζει τον ρόλο της στην αγωγή των παιδιών, που καλούνται να γνωρίσουν μέσα από τη ζωή, τη διδασκαλία και την προσευχή της τον Χριστό. Στην Εκκλησία τα παιδιά μαθαίνουν να διακρίνουν τα επουσιώδη από τα ουσιώδη της ζωής, καθώς ο Χριστός στο Ευαγγέλιο προτρέπει να ζητάμε πρώτα τη βασιλεία των ουρανών. Έτσι ο άνθρωπος γνωρίζει ότι καλεῖται να ζήσει αιώνια στη βασιλεία του Θεού και κατανοεί, ότι η αξία του είναι ανεκτίμητη. Σήμερα πολλοί παράγοντες εκτός της Εκκλησίας προσπαθούν να πείσουν τους ανθρώπους και ιδιαιτέρως τα νέα παιδιά πως ο άνθρωπος δεν έχει καμμία προοπτική αιωνιότητας και έτσι εύκολα οι νέοι χειραγωγούνται. **Γι' αυτό καθίσταται επιτακτική η ανάγκη τα παιδιά να γνωρίσουν τον Χριστό, ώστε να αποκτήσουν αληθινό νόημα στη ζωή τους, βεβαιότητα, πίστη και ελπίδα. Αξίες με τις οποίες θα αγωνισθούν και θα είναι νικητές, αφού θα είναι μαζί με τον Χριστό.** ■